

Vakkuri, J. 2010. Piikahduksia Piikkeestä – tutkimus ikääntyvien päihteidenkäyttäjien päivätoimintaryhmistä Helsingin Diakonissalaitos

Katso myös sivuilta http://www.tyynela.fi/liitteet/6/9/seniorityo_nakyvaksi.pdf

Teos on kuvaus Helsingin Diakonissalaitoksen Pilke-projektin päivätoimintaryhmistä ikääntyville päihteidenkäyttäjille ja osa Sininauhaliiton RAY:n rahoittamaa Liika on aina liikaa – ikääntyminen ja alkoholi -hanketta.

Asiakkaiden kokemuksia ja näkemyksiä ryhmätoiminnasta ei juurikaan ole tutkittu, joten piikahduksia Piikkeestä on tervetullut teos. Johanna Vakkuri on seurannut kolmea Helsingin Diakonissalaitoksen eri tiloissa kokoontuvaa Pilke-ryhmää sen osallistujia ja ohjaajia reilun vuoden ajan etnografisella eli osallistuvalla havainnointi- ja haastattelumenetelmällä. Aineisto on analysoitu kiinnittämällä huomiota puheen tuottamiin merkityksiin, vuorovaikutukseen keskustelijoiden välillä ja identiteetin rakentumiseen puheessa.

Helsingin Diakonissalaitoksen toteuttamat Pilke-ryhmät ovat vertaistukiapienryhmiä, joihin päihteitä käyttäviä ja elämäntapansa syrjäyttämiä yli 60-vuotiaita etsitään, kutsutaan ja saatellaan. Etsivä työ tapahtuu verkostoissa, yhteydenpidossa sosiaali- ja terveystoimen, kotihoidon ja seurakuntien diakoniatyön kanssa. Toiminnan tavoitteena on auttaa ja tukea päivittäisessä elämässä selviämässä niin että kotona asumista on mahdollista jatkaa. Osallistujat ovat todennäköisesti niitä, jotka eivät osallistu aktiivisten eläkeläisten harrastuspiireihin, vaan niitä, joiden ainoa osallistumispaikka on esimerkiksi lähipuisto ja/tai -ravintola. Päihteidenkäyttöä on saattanut olla pitkään tai siitä on tullut ongelma vasta iäkkäänä.

Johanna Vakkuri pohtii aluksi ikään, vanhenemiseen ja syrjäytymiseen liittyviä käsityksiä ja näkökulmia. Varsinainen tutkimus kuvaa ikääntyvien päihteidenkäyttäjien ryhmätoimintaa ja sen merkitystä ikääntyville sekä sitä, miten ryhmään löydytään. Etsivä työ tarkoittaa Sinikka Törmän (2009) mukaan hoitojärjestelmän aktiivista otetta ja jalkautumista vuorovaikutukseen asiakkaiden kanssa heidän ympäristöönsä. Ryhmähaastattelut keskittyivät erityisesti Piikelaisten kokemuksiin, käsityksiin ja merkityksiin itsestä toimijana ja osallisena. Päihteidenkäyttö oli yksi keskusteluaihe samoin kuin suhde alkoholiin. Ryhmässä ei esitetä vaatimuksia muuttaa elämäntapaa, mutta siinä tarjotaan mahdollisuuksia toimia toisin ja saada iloa ja tyydytystä yhdessä olemisesta ja tekemisestä. Päihteidenkäyttö vaurioittaa ihmistä, mutta on tärkeää muistaa, että kyky ajatella syvällisesti ja monipuolisesti ei välttämättä katoa. Ikääntyneillä on usein tarve tarkastella omaa elämäänsä ja pohdiskella merkityksiä ja tarkoituksia syvällisesti. Vanhukset myös suhtautuvat asiallisesti

päihteidenkäytöstä puhumiseen, joten puuttumisen ja puheeksioton tuleekin lähteä jo peruspalveluissa kuten kotihoidossa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Pilke katkaisee usein yksinäiseksikin koettua elämää ja että ryhmäläiset koetaan tärkeiksi kumppaneiksi. Pilke tarjosi mahdollisuuden jakaa ajatuksiaan ja omaa elämäntarinaa vertaisten kesken: useimpien elämänhistoriassa oli samantapaisia kokemuksia, surua, menetyksiä, mutta myös upeaa selviytymistä ja huumoria. Erityisesti yhdessä tekeminen koettiin merkittäväksi samoin kuin havainto, että vielä osaa ja voi saada aikaan jotain omin käsin. Koska ryhmä rytmitti ja antoi muuta sisältöä elämään niin myös alkoholinkäyttö väheni valtaosalla osallistujista. Pilkeryhmästä muodostui osallistujille kiinnipitävä ja arvostava tila, joka tarjosi kokemuksen hyväksynnästä ja ymmärryksestä vailla muutosvaatimuksia (mm. Granfelt 2008).

© Sisko Salo-Chydenius, TtM, kehittämiskoordinaattori, A-klinikkasäätiö